

**ASTRA MOORA**

**VALODAS  
OKUPĀCIJA  
IR  
VISNOTURĪGĀKĀ**

© Astra Moora 2026  
3 lp. / ~ 0,12 MB

## Valodas okupācija ir visnoturīgākā

Padomju laikā valodnieki mainīja pareizrakstību, atmeta *ch*, mīkstināto *r* (tik žēl, ka nav vairs šīs latviešu valodas jaukās īpatnības!), pakļāvās spiedienam, lai latviešu valodu pietuvinātu krievu valodai.

Vai nevajadzētu labot padomju laikā ieviestās aplamības, piemēram, lēkājošās gaŗumzīmes – mūza, bet muzejs, mīts, bet mītoloģija, literāts, bet literatūra. Tā kā krievi izrunā īsi, музей, arī latviešu valodā noņēma gaŗumzīmi. Krievi arī литература izrunā ar īso pirmo a. Kāds iedomājās, ka svešvārdā nevarot būt divas gaŗumzīmes, un svešvārdus vispār sāka rakstīt, pielīdzinot krievu valodai.

Daudzus vārdus no angļu valodas pielāgoja krievu valodai.

Vēl aizvien raksta čipsi, komiksi, džinsi. *Comics* ir daudzskaitlī, arī jeans. Krievi raksta комиксы un джинсы, daudzskaitļa galotnei pieliekot vēl vienu galotni. Amerikas latvieši veidoja pareizu formu – džīnas, tāpat kā bikses. Ja raksta džinsi, tad tas ir tas pats, kas ja rakstītu bikseses (ar divām galotnēm).

Viss notiek tikai šobrīd, nevis tagad, pašlaik, patlaban; viss noslēdzas, nevis beidzas, viss ir topā, cits citam sūta postus, ieteic linkus, runā par kaut kādiem jauniem trendiem, izvairās lietot „tikai”, ko aizstāj ar „vien”. Sinonimi ir vajadzīgi, bet tagad lielākoties „gandrīz” aizstāj ar „teju un „diezgan” ar „gana”.

Nekas nav svarīgi, tikai būtiski. Ļoti daudz krievismu: „saistībā ar” (в связи с), ietvaros (в рамках), salīdzinoši (сравнительно), iziet kursus (пройти курсы), izpildīt dziesmu (исполнить песню), pieejams (доступный), jubileju atzīmē (отмечает), nevis svin, utt. Latvieši dziesmu dzied, deju deju, darbu dara, rīko sarīkojumus, nevis organizē. Dainās nekur dziesmu neizpilda, tikai dzied. Nav jābaidās, ka līdzās ir vienas saknes vārdi.

Krievu valodas ietekmē nepareizi lieto jautājamos vietniekvārdus „kuŗš” un „kuŗa”, un aplami lietoto „kā” ieviesa VVF ar savu „es kā prezidentē”.

Tiek lietots „bilde” latviskā „attēla” vietā un „fotografija” pārkrieviskota par „fotogrāfiju”. Grāfs ir tituls, bet ģeografs, kartografs, fotografs, scenografs nav nekāds grāfs. Šo vārdu, tāpat kā „grāfikas” cilme ir no grieķu *graphein* – rakstīt. Mēs taču nerakstām „grāfika”. Rakstnieks Jānis Liepiņš smējās, ka dekorātors pārvērsts par skatuves grāfu.

Krievu valodas ietekmē ieviesās „dokumentāls” (krieviski: документальный); vācu valodā: *Dokumentarfilm*, *Dokumentartheater* utt.; angļu valodā – *documentary*; franču valodā – *documentaire*.

„Ch” vai tā aizstājējus blakus „h” burtam lieto visās indoeiropiešu ar latīņu alfabētu rakstītās valodās, izņemot horvatu un latviešu valodu. „Ch” blakus „h” svešvārdos lieto, lai vārdu nozīmes varētu atšķirt, vārdus varētu pazīt un lai nebūtu pārpratumu. Latviešu valodā *ch* lietošana tika aizliegta padomju laikā, lai rakstību pielāgotu tā laika Krievijas latviešu rakstībai, kādu lietoja no PSRS iesūtītie latviešu tautības komunistu funkcionāri. Latvijai sen laiks atgriezties Eiropā.

Latviešu valodā visi patskaņi var būt gan īsi, gan gaŗi, arī svešvārdos lietotais patskanis „o”. Latviešu valodas pareizrakstībā tagad to vairs nelieto tādēļ, ka krievu valodā nav gaŗu patskaņu. Likvidējot gaŗo „o”, padomju „valodnieki” latviešu valodu sāka pamazām pietuvināt krievu valodai.

Ir pārprasts Konversācijas vārdnīcā un Bleses rakstos rakstītais par vārdu „kollektīvs” – kopīgs, kopējs. „Копīgs” un „kopējs” ir īpašības vārdi jeb adjektīvi. Arī latīņu valodā vārds „collectīvus” ir īpašības vārds, ne lietvārds. To var viegli pārbaudīt tīmekļa vārdnīcās. Ja

„kollektīvs” tiek lietots arī par lietvārdu, tad tā ir šī vārda kļūdaina lietošana – pēc padomju paraugiem. Ne latviešu, ne latīņu valodā viens un tas pats vārds nevar būt gan lietvārds, gan īpašības vārds. „Kollektīva” lietošana par lietvārdu ir padomju laika atliekas. Mēs varam gan runāt par kollektīvu saimniecību, kollektīviem līgumiem, kur šie īpašības vārdi ir apzīmētāji, bet nekad par „skolas kollektīvu, kur „kollektīvs” ir lietvārds. Latviešu valodā mēs runājam par „skolas saimi”, „deju kopu”, „uzņēmuma saimi”, utt. – mūsu valoda ir bagāta, tai jāattīstās latviskai – ne krievu valodas pavadā. Kollektīvs, protams, nav krievu vārds, bet lietojums ir krievisks. Krievi daudzus svešvārdus lieto dīvaini. Kolchoz – kollektivnoje hozjaistvo. *Collective business, collective bargaining, collective opinion*. Tāpat ar vārdu „briljants” – nevar teikt – briljanta runa, briljants raksts. Lietvārds ir arī „prestīžs”, ko ļoti bieži lieto kā īpašības vārdu.

Šķiet, nevēlamies atcerēties, ka komunistu partijai bija latviešu valodas politika: valodas demokratizēšana, valodas internacionālizēšana un valodas pietuvināšana lielās krievu tautas valodai. Mērķis bija vienas „padomju tautas” radīšana ar vienu padomju – krievu valodu. Nepārdomājot un nedomājot mēs vēl joprojām šo padomju valodas politiku turpinām.

Latvieši ir gudri cilvēki, ar augstu inteligēnces koeficientu un nevajadzētu novērtēt sevi par zemu, un baidīties, ka nespētu iemācīties vēlamās pārmaiņas latviešu pareizrakstībā, ja tādas notiktu. Pēc pirmā pasaules kara, kad nodibina Latvijas valsti, latviešu valoda kļuva par valsts valodu un iestādēs bija jālieto t. s. jaunā ortografija, prof. J. Endzelīns un prof. P. Šmits sarakstīja nelielu brošūru: „Izrunas un rakstības vadonis”. Pēc šīs brošūras izlasīšanas katrs inteliģents latvietis spēja rakstīt „jaunajā ortografijā”.

Grūti saprast, kāpēc Latvijas okupācijas muzejs savās publikācijās, kuŗas izdod arī par ārzemju latviešu ziedotiem līdzekļiem, lieto padomju pareizrakstību. Manuprāt, Latvijas okupācijas muzejam ir jāatspoguļo arī valodai nodarītais.

Astra Moora